

Independentisme i «fake news»

«Les cerimònies de la confusió són propícies per fortificar bàndols, però no perquè la ciutadania entengui què està passant»

La relació entre política i periodisme sempre ha estat complexa perquè de la necessitat mútua en poden destil·lar components tòxics. Els codis tradicionals han saltat pels aires amb l'ús massiu de les xarxes socials, amb tot el que això comporta tant per als polítics com als periodistes. No és estrany veure representants institucionals amb milers de seguidors que prefereixen rebatre informacions a través de Twitter en lloc de posar-se en contacte amb els mitjans o periodistes en qüestió per tenir una discussió -o discrepància profunda però productiva- en termes mínimament civilitzats. La llavor del trumpisme, tan criticat en aquestes latituds, arrela fins i tot entre els qui diuen situar-s'hi als antípodes. Conseqüència directa d'una etapa, ancorada en els moments més àlgids del procés, en què el debat públic ha pivotat més al voltant de les opinions que dels fets.

La tardor del 2017 n'és l'exemple més paradigmàtic. El periodisme no es pot escudar en l'argument -cert, d'altra banda- que els representants polítics no eren capaços de respondre les preguntes concretes que se'ls plantejava. Quan va caure el decorat, poques hores després de la declaració d'independència, la sensació de buit era absoluta. Què havia passat? On eren tots aquells plans que, mesos abans, fonts de primer nivell presentaven envoltats d'una aura de secretisme absolut? Un fracàs polític -amb conseqüències penals desproporcionades per als seus protagonistes- que també ho va ser per als mitjans, incapaços d'haver previst el final de la pel·lícula. Un final, per cert, que es revela com a evident quan la cinta es rebobina.

Gratar la superfície informativa no és senzill, especialment quan la maquinària de l'Estat continua treballant a ple rendiment per frenar el moviment independentista. En aquesta maquinària hi han col·laborat, en major o menor mesura, el sistema de mitjans espanyol, que en alguns casos ha exacerbat de manera acrítica informes de la Guàrdia Civil esbiaixats o, fins i tot, sense ancoratges en la realitat. Que ho preguntin als 13 membres dels CDR que estan acusats de terrorisme per l'Audiència Nacional, o bé a l'anterior cúpula dels Mossos, absoluta pel mateix tribunal després d'anys d'assetjament. De *fake news* n'hi ha hagut i n'hi haurà, sí, i són bàsiques per minar el procés, però no tot el que va contra els interessos de l'independentisme són notícies falses o notícies de part, o bé atacs personals contra la cúpula del procés.

L'últim cas que ha afectat personalitats rellevants del moviment és el de la presumpta trama russa protagonitzada per Josep Lluís Alay, cap de l'oficina de Carles Puigdemont, i també el seu advocat, Gonzalo Boye. La informació que els afecta -i que ha derivat en una petició d'investigació del Parlament Europeu (<https://www.naciodigital.cat/noticia/224568/parlament-europeu-demana-investigat-vincles-puigdemont-russia?rlc=ml>) - no la va publicar un mitjà de la caverna, o un blog elaborat per un grup de periodistes al dictat de Tácito Baena, sinó *The New York Times*. És un diari infal·lible? No. Les seves informacions poden tenir mancances en funció de les fonts que fan servir? És un dels perills quan es fa periodisme d'investigació, sí. Ara bé: la redacció de *The New York Times* -o de qualsevol altre mitjà, també a escala catalana, fins i tot en els que han fet costat de manera més o menys explícita al procés- es lleva cada matí amb l'objectiu d'enfonsar la vida dels dirigents independentistes? La resposta és que no. El món no funciona així, encara que seria molt més fàcil d'explicar si fos d'aquesta manera.

Existeix en l'espai independentista, en algunes veus de Junts -ben organitzades a les xarxes, on es mouen còmodament- però també en altres partits, una tendència reduccionista. Hi ha una voluntat de l'Estat de perpetuar la situació d'exili de Puigdemont, per exemple? Per descomptat. És un dels principals enemics polítics del govern espanyol, atès que els exposa a totes les vergonyes de l'acció judicial contra el moviment sobiranista? Sense cap mena de dubte, sobretot perquè el seu lideratge i les seves victòries als tribunals són, fins ara, incontestables. Qualsevol informació que

l'afecta o li va en contra, d'ell o del seu entorn, és *fake news*? No és així. De la mateixa manera, per cert, que qualsevol cas de males pràctiques que afecta un dirigent amb visibilitat al capdavant del procés no es converteix automàticament en *lawfare*, representi les sigles que representi. Que es facin investigacions prospectives és mala praxi, però és millor tenir la casa neta abans d'enfrontar-se a l'Estat. Amb plom a les ales es vola pitjor.

L'obsessió per controlar el relat, a banda, és un dels mals més pronunciats de la classe política. Agreujada, per cert, per la tendència a buscar més la reacció que els fets, una roda que gira fins a fer prevaldre les opinions per sobre de les certeses. Tampoc hi ajuda que, davant de situacions de sí o no, de blanc o negre, les respostes siguin inconcretes. Per exemple: existia un pacte entre ERC i Junts per situar exclusivament membres del Govern a la delegació catalana de la taula de diàleg (<https://www.naciodigital.cat/noticia/224508/pols-junts-aragones-desfigura-aula-dialeg-sense-trencar-govern>) ? En aquest cas, no hi ha matisos possibles. Els acords poden mutar -que ho preguntin a Artur Mas-, però per fer-ho han d'haver existit abans. Les cerimònies de la confusió són propícies per fortificar bàndols, entronitzar oracles -a vegades renyits amb la deontologia i acomodats en l'activisme- i atiar el foc a les tertúlies, però no perquè la ciutadania entengui exactament què està passant. L'independentisme no és una fàbrica de *fake news*, a vegades n'és víctima, però ha d'entendre que en la zona de grisos hi té les de perdre. I no s'ho pot permetre.